

## Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Jaunās dalībvalstis un ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes

(2005/C 234/13)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2004. gada 29. janvārī saskaņā ar reglamenta 29. panta 2. punktu pieņēma lēmumu izstrādāt papildu pašiniciatīvas atzinumu par tematu Jaunās dalībvalstis un ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes.

Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas nodaļa, kas bija atbildīga par komitejas dokumenta sagatavošanu par minēto tēmu, pieņēma atzinumu 2005. gada 16. februārī. Ziņotājs bija **Koulumies** kgs.

Savā 2005. gada 9. un 10. marta 415. plenārajā sesijā (10. marta sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 170 balsīm "par", 2 "pret", 5 "atturoties" pieņēma šādu atzinumu.

### KOPSAVILKUMS

Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes 2003. — 2005. gadam ir noteikta ES vidēja termiņa ekonomiskās politikas stratēģija, kuras trīs pamatelementi ir uz izaugsmi un stabilitāti orientēta ekonomiskā politika, ekonomiskās reformas, lai palielinātu Eiropas izaugsmes potenciālu, un noturīgas attīstības veicināšana. Vienlaikus Komisija uzsvēra to problēmu apmēru, ar ko sastopas jaunās dalībvalstis. Attiecībā uz ES kopumā jāatzīmē, ka paplašināšanas ietekme sadalās nevienmērīgi.

Lielākā daļa jauno dalībvalstu droši vien pēc iespējas ātrāk vēlas pievienoties eiro zonai. Lai izpildītu nosacījumus par pievienošanu eiro zonai, dalībvalstīm jāsteno disciplinēta un noturīga ekonomiskā politiska. Lai Stabilitātes pakts efektīvi darbotos ilgtermiņā, tajā jāveic reformas. Reforma ir jāsteno tādā veidā, lai ilgtermiņā tiktu nodrošināti priekšnoteikumi ES ekonomiskajai izaugsmei un tiktu pastiprinātas visu dalībvalstu saistības kopējo mērķu sasniegšanai. Prasība uzlabot konkurētspēju attiecas uz visām dalībvalstīm. Jaunajām dalībvalstīm ilgākā laika posmā nepietiks ar ES-15 pašreizējā ražīguma līmeņa sasniegšanu. Daudz vairāk ir jāiegulda informācijas un komunikāciju tehnoloģijās, izpētē un attīstībā, kā arī izglītībā un apmācībā visā ES. Papildus ekonomiskajai un sociālajai ilgtspējībai svarīgi ir nodrošināt noturīgu vides attīstību. Jaunajām dalībvalstīm cita starpā jo īpaši svarīgi ir uzlabot efektivitāti enerģijas izmantošanā.

Pašsaprotami, ka dzīves standartu atšķirības starp ES-15 un jaunajām dalībvalstīm tik ātri neizlīdzināsies. Iespējams, ka paies vairāki gadu desmiti. Demogrāfiskās attīstības tendences ir viena no lielākajām problēmām visai ES, un tādēļ jāveic dažādi pasākumi dzimstības koeficienta paaugstināšanai. Nekavējoties ir jāmobilizē visi Eiropas Savienībā pieejamie darba resursi, lai jo īpaši sievietēm un jauniešiem dotu iespēju iekļauties darba

tirgū un ilgstoši tajā palikt. Jāveicina gados vecāku darbinieku palikšana darba vietā. Svarīgs uzdevums ir iekšējā tirgus izveide un labas ekonomiskās vadības aktīva sekmēšana.

### 1. Atsauces uz jaunajām dalībvalstīm iepriekšējās ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes un atziņumus

1.1 Šajā atzinumā jaunās dalībvalstis ir desmit valstis, kas pievienojās Eiropas Savienībai 2004. gada 1. maijā, t.i., Čehija, Igaunija, Kipra, Latvija, Lietuva, Malta, Polija, Slovākija, Slovēnija un Ungārija.

1.2 Kā liecina nosaukums, Komisijas paziņojumā par ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādņēm (EPVP) vienmēr ir sniegta ļoti visaptveroša ekonomikas politikas mērķu un stratēģiju analīze. Analīzē uzmanība vairāk ir pievērsta Savienības iekšējai darbībai nekā apkārtējās pasaules attīstībai. Tas jo īpaši attiecas uz jautājumiem saistībā ar jaunajām dalībvalstīm, kas gandrīz nemaz netika izskatīti pirms to pievienošanās ES.

1.3 Atziņumos par EPVP Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komiteja pirmo reizi pieminēja jauno dalībvalstu nākotni tā atzinuma secinājumos, ko tā bija pieņēmusi 2002. gada martā. Šajā sakarā komiteja atzīmēja, ka "gaidāmā ES paplašināšana rada neatliekamu nepieciešamību pārskatīt ekonomikas politikas koordinēšanas procedūras".

1.4 Vairākas atsauces attiecībā uz gaidāmo paplašināšanu tika sniegtas atzinumā, ko komiteja pieņēma 2003. gada martā. Kopsavilkumā komiteja uzsvēra, ka viena no pamatprasībām nākamajos gados ir "patiesi efektīvs atbalsts jauno dalībvalstu pievienošanās procesam". Ekonomiskie rādītāji pielikumos pievienotajās tabulās attiecas gan uz toreizējām dalībvalstīm, gan uz kandidātvalstīm.

1.5 Atzinumā, ko tā pieņēma 2003. gada decembrī, komiteja apgalvoja, ka "liekas pārsteidzoši, ka, lai gan pamatnostādnes aptver trīs gadu periodu, tikai vienā teikumā ir pieminēts fakts, ka desmit jaunās dalībvalstis pievienosies ES pēc dažiem mēnešiem". Pamatnostādnēs tikai bija norādīts, ka minēto valstu uzdevums ir veidot to politiku saskaņā ar pamatnostādnēm. EESK uzskatīja, ka šādai pieejai trūkst tālredzības.

1.6 Tas pats atzinums attiecās arī uz paplašināšanas sekām: "Pirmām kārtām, paplašināšana vēl vairāk sarežģīts ekonomikas politikas koordinēšanu, kas jau tā ir neatbilstoša. Tas ir tādēļ, ka paplašināšanas rezultātā būs vajadzīga jauna koordinēšana divās jomās: pirmkārt, atsevišķās politikas veidošanas jomās (piemēram, algu politikas iekšējā koordinēšana) un, otrkārt, starp trim galvenajām makroekonomikas politiskajām nostādnēm, ja paplašināšanas rezultātā ievērojami pieaugs atšķirības".

1.7 Atzinumā tika izteikts arī brīdinājums par iespējamām sekām, ja "jaunās dalībvalstis pēc iespējas īsā laikā centīsies panākt atbilstību EMS dalības kritērijiem un, darot to, stingri ievēros kritērijus, kas ietverti Stabilitātes un izaugsmes paktā".

1.8 Savā jaunākajā (2004. g.) atzinumā par EPVP "Labāka ekonomiskā pārvaldība ES" <sup>(1)</sup> komiteja atzīmē, ka paplašināšana iezīmē jaunu posmu ES. Ievērojot nosaukumu, uzmanība tiek pievērsta pārvaldībai, kas ir svarīga Savienības uzticamības un efektivitātes nodrošināšanai: "Steidzami ir nepieciešama sistēma, kas izraisa uzticību."

1.9 Atzinumā norādīts arī pamatnostādņu 2004. gada precizētajā redakcijā Komisijas sniegtais novērtējums, ka "jaunajām dalībvalstīm ir problēmas, kas līdzīgas 15 agrāko dalībvalstu (ES-15) problēmām attiecībā uz budžeta situāciju, parādu nastām un nodarbinātību". Tas tomēr nenozīmē, ka problēmas jaunajās dalībvalstīs ir tādas pašas kā ES-15 valstīs. Turklāt daudzās jomās dalībvalstīs ir ievērojamas atšķirības. Salīdzinājumu var piemērot tikai zināmā mērā. Atzinumā ir arī atzīmēts, ka jaunajās dalībvalstīs likumdošanas un sociālās un ekonomiskās prakses pielāgošana augsti attīstīto ES-15 valstu līmenim varētu būt saistīta ar šokējošu ietekmi.

1.10 Tādējādi savos iepriekšējos atzinumos par vispārējām pamatnostādnēm EESK, kaut arī pavirši, tomēr zināmā mērā ir aplūkojusi pamatproblēmas, ar ko sastopas jaunās dalībvalstis. Protams, tas, ka Komisijas paziņojumos tikpat kā nemaz nav veikta paplašināšanas seku izvērtēšana vai analīze, ir ietekmējis EESK atzinumu saturu.

<sup>(1)</sup> Labāka ekonomiskā pārvaldība ES, EESK atzinums - OV C 74, 23.3.2005., pieņemts 2004. gada 15. septembrī.

## 2. Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes jaunajās dalībvalstīs

2.1 EPVP 2003.–2005. gadam ir noteikti ES vidēja termiņa ekonomikas stratēģijas pamatelementi, un tie ir šādi:

— uz izaugsmi un stabilitāti orientētas makroekonomikas politiskās nostādnes;

— ekonomiskās reformas, lai veicinātu Eiropas izaugsmes potenciālu; un

— noturības stiprināšana.

2.2 Ekonomiskā izaugsmē ES-15 bija apstājusies 2003. gada pirmajā pusē. Ekonomiskās reformas bija notikušas, taču ne tādā apmērā, lai sasniegtu Lisabonas mērķus. Darba ražīgums nebija pieaudzis pietiekami ātri un iekšējā tirgus izveides virzība bija lēna. Zināms progress tika panākts saistībā ar ilgtspējīgu attīstību, tomēr tas nebija pietiekams. Piemēram, siltumnīcas efekta gāzu emisijas gandrīz tikpat kā nemaz nav samazinātas, neraugoties uz 1990.-to gadu beigās gūtajiem panākumiem.

2.3 Komisija 2004. gada aprīlī aktualizēja EPVP un atzīmēja, ka pašreizējā stratēģija ir piemērota arī jaunajām dalībvalstīm. Lai gan problēmas, ar ko sastapušās jaunās dalībvalstis, pamatā neatšķiras no ES-15 valstu problēmām, tās kopumā ir daudz lielākas, kaut arī dažos gadījumos ne tik nopietnas.

2.4 Starp jaunajām dalībvalstīm ir lielas atšķirības. Tādēļ Komisija uzskata par piemērotu izstrādāt katrai valstij konkrētus ieteikumus, ņemot vērā valstu iepriekšējās darbības un tās rezultātu atšķirības.

2.5 EPVP precizētajā redakcijā uzmanība ir pievērsta jauno dalībvalstu integrācijai pašreizējās ekonomikas politikas koordinēšanas sistēmā. Strukturālās problēmas, ar ko sastopas jaunās dalībvalstis, kopumā ir daudz grūtāk atrisināmas, jo iemesli ir šādi:

— bezdarba līmenis ir gandrīz divas reizes augstāks nekā ES-15 valstīs;

— kopējais valsts budžeta deficīts laika posmā no 2000. gada līdz 2004. gadam vidēji ir nedaudz augstāks par 4 % no IKP;

— ienākumu līmenis (aprēķināts pēc pirktspējas) ir apmēram uz pusi zemāks nekā ES-15 valstīs;

— dažās jaunajās dalībvalstīs ir sevišķi liels lauksaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju skaits un

— daudzās no jaunajām dalībvalstīm ir liels tekošā konta deficīts.

2.6 Priekšnoteikums sekmīgai, uz izaugsmi un stabilitāti orientētai makroekonomikas politikai ir tāds, ka jaunās dalībvalstis cenšas nodrošināt valsts finanšu stabilitāti un samazināt tekošā konta deficītu, jo īpaši, ja deficīts ir radies nevis ieguldījumu, bet patēriņa dēļ.

2.7 Izaugsmes potenciāls ir jāpalielina ar tādu reformu starpniecību, ko ir apsprieduši sociālie partneri un kuras atbalsta pašreizējo darba tirgus pārstrukturēšanu (piemēram, izmantojot apmācību) un paaugstina produktivitāti, piemēram, palielinot konkurenci, samazinot regulēšanas apjomu, tādējādi paaugstinot tās efektivitāti, un attīstot kapitāla tirgus. Sociālo noturību var palielināt un nabadzību var samazināt, uzsverot darba būtisko nozīmīgumu. Investīcijām transporta un enerģētikas infrastruktūrā — papildus rūpniecībai un lauksaimniecībai — ir svarīga nozīme vides ilgtspējības uzlabošanā.

2.8 Komisija uzsver problēmas, ar ko sastopas jaunās dalībvalstis, kā arī sarežģīto politisko izvēli, kas tām vēl priekšā. EPVP ir ņemti vērā minēto valstu īpašie apstākļi, piemēram, katrai valstij paredzētajos ieteikumos iekļaujot ilgākus pielāgošanās periodus nekā noteikti ES-15 valstīm.

### 3. Saimnieciskās darbības rezultāti un paplašināšanas sekas

#### 3.1 Saimnieciskās darbības rezultāti un plāni jaunajās dalībvalstīs

3.1.1 Paplašināšana ir labvēlīgi ietekmējusi ekonomisko attīstību. ES-15 valstu tautsaimniecības atlabšana, ko atbalstīja pasaules ekonomikas vispārējā izaugsme un patērētāju uzticības atgūšana, sākās 2003. gada otrajā pusē. Patēriņa pieaugums daļēji ir radies vēsturiski zemo procentu likmju dēļ. Neraugoties uz ekonomisko pavērsienu, paies laiks, kamēr tas izpaudīsies kā augstāks nodarbinātības līmenis. Patērētāju neziņa par ienākumiem nākotnē tomēr joprojām ir pārbaudījums patērētāju uzticībai un risks saistībā ar vispārējām ekonomikas tendencēm ir pieaudzis. Ekonomiskās izaugsmes pieaugums ES-15 valstīs ir nozīmīgs arī jaunajām dalībvalstīm, jo to eksports ir paredzēts galvenokārt ES-15 valstu tirgiem.

3.1.2 Jauno dalībvalstu ekonomika 2003. gadā pieauga vidēji par 3,5 %. Izaugsmi veicināja privātpatēriņš, jo īpaši Baltijas valstīs, Ungārijā un Čehijā. Eksports ievērojami pieauga, jo īpaši Slovākijā un Polijā, kur lielā mērā ir pieaudzis augsti attīstītas pārstrādes rūpniecības ražojumu eksports.

3.1.3 Ieguldījumu apjoms jaunajās dalībvalstīs parasti ir tādā pašā līmenī kā ES-15 dalībvalstīs. Tas atbilst starptautiskajām

norisēm, tomēr atspoguļo arī reformu procesa palēnināšanos minētajās valstīs. Procentu likmju konverģence ar attiecīgajām likmēm pārējās ES valstīs un nepieciešamība uzlabot infrastruktūru ir faktori, kam vajadzētu veicināt investīciju pieaugumu nākotnē. Ar dažiem izņēmumiem ieguldījumu apjoms jaunajās dalībvalstīs attiecībā uz IKP pārsniedz ES-15 valstu vidējo apjomu. Tas ir faktors, kas veicina jauno dalībvalstu ekonomisko izaugsmi.

3.1.4 Ekonomiskā izaugsme jaunajās dalībvalstīs 2004. un 2005. gadā ir paredzama vidēji 4 % apmērā. Straujākais pieaugums ir paredzams tajās jaunajās dalībvalstīs, kurās ir viszemākais IKP uz vienu personu. Vislielākais pieaugums paredzams Polijā valsts fiskālā politika orientēta uz pieaugumu. Attiecībā uz jaunajām dalībvalstīm ar augstu ienākumu līmeni relatīvi spēcīga ekonomiskā izaugsme jo īpaši sagaidāma Kiprā. Augstākas naftas cenas varētu bremsēt visu ES dalībvalstu turpmāko ekonomisko izaugsmi.

3.1.5 Izņemot Ungāriju, Slovākiju un Slovēniju, inflācija jaunajās dalībvalstīs nesen ir pietuvojusies eiro zonas vidējam rādītājam. Lai gan inflācija nedaudz pātrināsies 2004. gadā, daļēji naftas cenu pieauguma dēļ, paredzams, ka tā palēnināsies par apmēram 3 % 2005. gadā.

3.1.6 Laika posmā no 2000. gada līdz 2003. gadam jaunajās dalībvalstīs valsts budžeta deficīts vidēji bija 4,3 %, bet paredzamais deficīts 2004. gadā — 4,9 %. Budžeta stāvoklis svārstījās no pārpalikuma 1 % apmērā Igaunijā līdz deficītam 7 % apmērā no IKP Čehijā. Neskaitot Čehiju, budžeta deficīts pārsniedza 3 % atsaucies vērtību vēl piecās citās no desmit jaunajām dalībvalstīm — Maltā, Polijā, Slovākijā, Ungārijā un Kiprā (skat. statistikas pielikumu). Paredzams, ka stāvoklis uzlabosies lielākajā daļā jauno dalībvalstu, jo valsts finanšu konsolidācija paātrina tempu.

3.1.7 Tāpat kā ES-15 valstīm, arī katrai no jaunajām dalībvalstīm ir savas īpašas iezīmes. Tāpēc jauno dalībvalstu uzskatīšana par vienu veselumu bieži vien ir nepareiza. Kopumā tomēr var teikt, ka ekonomiskā izaugsme jaunajās dalībvalstīs salīdzinājumā ar ES-15 valstīm ir relatīvi laba. Dalība ES, vietējā pieprasījuma samērā noturīgs pieaugums un zemākas cenas nekā ES-15 valstīs palīdzēs veicināt produktivitātes pieaugumu minētajās valstīs nākamo gadu laikā, kas vienlaikus var paaugstināt arī ES-15 valstu investīciju un tajās ražotu patēriņa preču pieprasījumu.

### 3.2 ES paplašināšanas ietekme uz makroekonomiku

3.2.1 Paplašināšana ir nevienmērīgi ietekmējusi jaunās dalībvalstis un ES-valstis. Tas ir galvenokārt tādēļ, ka ar ES-15 valstīm ir saistīta jauno dalībvalstu ļoti liela ārējās tirdzniecības daļa, turpretī jaunās dalībvalstis ES-15 valstīm ir mazāk nozīmīgas. Tradicionāli daudzas no ES-15 valstīm ir centušās veikt tirdzniecību galvenokārt ar citām Rietumu rūpnieciski attīstītajām valstīm, piemēram, ar ASV.

3.2.2 Viduseiropas austrumu valstu virzība uz dalību ES bija pakāpenisks process, ietverot institūciju izveidi un tirdzniecības barjeru ar ES-15 valstīm likvidēšanu. Vissvarīgākie ierobežojumi attiecās uz pārtikas un lauksaimniecības preču ārējo tirdzniecību. Pēc pievienošanās atlikušie ierobežojumi lielākoties ir saistīti ar pārejas noteikumiem, kas attiecas uz īpašumtiesībām uz zemes īpašumu, darbaspēka pārvietošanos un vides aizsardzību.

3.2.3 Tiek lēsts, ka paplašināšanās kaut arī nedaudz, tomēr labvēlīgi ietekmēs ES-15 valstis. Jaunajām dalībvalstīm ieguvums paredzams lielāks. Jo īpaši labvēlīga būs atlikušo tirdzniecības šķēršļu likvidēšana, darbaspēka un kapitāla brīvāka aprīte.

3.2.4 Jāatzīmē, ka paplašināšanas sekas būs nevienmērīgas, ciktāl ES uzskata par vienu veselumu. ES-15 valstīs lielāka ietekme būs vērojama Austrijas, Vācijas un Somijas reģionos, kas robežojas ar jaunajām dalībvalstīm. Izmaiņas ievērojami atšķirsies starp nozarēm.

3.2.5 Vislielākās sekas varētu būt tajās nozarēs, kurās vajadzīgs liels darbinieku skaits, piemēram, lauksaimniecībā, pārtikas rūpniecībā, celtniecībā un daudzās pakalpojumu nozarēs, kas nevar izmantot uzņēmējdarbības ģeogrāfisko izkliedētību attālumu un/vai regulējuma dēļ. Dažās nozarēs tomēr ir viegli pārvietot ražošanu no vienas valsts uz citu.

3.2.6 Zemais izmaksu līmenis jaunajās dalībvalstīs sniedz iespēju arī visai ES saistībā ar Ķīnas fenomenu. Zemu izmaksu valstu ģeogrāfiskais tuvums nozīmē, ka ir daudz izdevīgāk ražot Eiropā nekā attālākās vietās. Tas jo īpaši attiecas uz lietišķo pētījumu un eksperimentālo izstrādņu produktu dzīves cikla sākuma posmu. Tikai gadījumā, ja izpētes un attīstības izmaksu daļa kopējās ražošanas izmaksās samazināsies, ražošanu varētu pārvietot uz attālākām valstīm ar vēl zemākām ražošanas izmaksām. Lai gan pašlaik ražošanas izmaksu starpība ES-15 valstīs un jaunajās dalībvalstīs ir ievērojama, tā laika gaitā pakāpeniski samazināsies.

### 4. Īpaši jautājumi

#### 4.1 Pievienošanās eiro zonai

4.1.1 Lielākā daļa no jaunajām dalībvalstīm droši vien pēc iespējas ātrāk vēlētos pievienoties eiro zonai. Lai atbilstu nosacījumiem par iestāšanos eiro zonā, jaunajām dalībvalstīm vajadzēs īstenot disciplinētu un ilgtspējīgu ekonomisko politiku. Īpaši grūti būs pirmie gadi. Māstrihtas kritēriji nosaka pietiekami zemu inflāciju un procentu likmes, budžeta deficītu un valsts aizņēmumus, kā arī stabilu valūtas kursu. Tādas pašas prasības, protams, attiecas uz visām dalībvalstīm.

4.1.2 Galvenais jautājums šajā sakarā, protams, ir šāds — kā centieni attiecībā uz atbilstību Māstrihtas kritērijiem ietekmēs jauno dalībvalstu saimnieciskās darbības rezultātus? Ja, pievienojoties ERM 2 (valūtas maiņas mehānismam), minētās dalībvalstis cenšas saglabāt savu valūtu pārāk šaurās svārstību robežās, tās pakļauj sevi riskam, ka to valūta būs mazāk aizsargāta pret spekulācijām. Procentu likmju iespējamai paaugstināšanai, lai aizsargātu valūtas kursa stabilitāti, būtu kaitīgas ekonomiskās sekas, piemēram, uz nodarbinātību. Igaunija, Lietuva un Slovēnija bija pirmās jaunās dalībvalstis, kuras pievienojās ERM 2, un tās ir saglabājušas savas valūtas kursu plašās svārstību robežās, kas tām palīdz novērst spekulatīvu uzbrukumu iespējamību. Valūtas padomes pasākumi Igaunijā un Lietuvā arī atbalsta minēto valstu valūtas kursa stabilitāti attiecībā pret euro.

4.1.3 Valstis varētu sastapties ar grūtībām, cenšoties sasniegt zemas inflācijas mērķi, jo to ekonomiskās sistēmas strauji paplašinās. Pirms pievienošanās ES inflācija jaunajās dalībvalstīs pārsniedza ES-15 valstu inflācijas līmeni. Strauji augošu ekonomisko sistēmu pielāgošana īpaši zēmai inflācijai varētu aizkavēt izaugsmi, jo augstāka inflācija iet roku rokā ar straujas izaugsmes fāzi minētajās valstīs. Bez tam produktivitātes straujāka pieauguma periodi parasti ir saistīti ar augstāku inflāciju. No otras puses, pārmērīga inflācija nomāc ekonomisko izaugsmi.

4.1.3.1 Ja šobrīd inflācijas līmenis ir pieņemams, tas var būtiski mainīties, līdzko beigsies Pievienošanās līgumā noteiktie pārejas periodi, tā kā inflācija var palielināties, jo tiks atcelta pagaidu atļauja attiecībā uz PVN nulles likmes saglabāšanu, samazinātiem akcīzes nodokļiem vai valstu pasākumiem.

4.1.4 Mazās ekonomiskās sistēmas ir daudz ciešāk saistītas ar globālo ekonomiku nekā lielās sistēmas. Tām ir daudz grūtāk nekā lielajām ekonomiskajām sistēmām nodrošināt pagaidu stimulu ekonomikai, palielinot valsts aizņēmumus vai budžeta deficītu, piemēram, gatavojoties vēlēšanām. Mazā valstī valsts finanses parasti ir daudz pārredzamākas un vieglāk pārvaldāmas. Tāpēc ir loģiski gaidīt, ka mazākās no jaunajām dalībvalstīm būs pirmās, kas pievienosies eiro zonai. Igaunijā ir ar likumu noteikta prasība saglabāt līdzsvarotu valsts budžetu.

4.1.5 Problēmas varētu rasties arī tad, ja valstis centīsies izpildīt Māstrihtas kritērijus ļoti ātri. Pirms to pievienošanās eiro zonai attiecīgo valstu valūtai attiecībā pret euro jābūt stabilai 2,25 % svārstību robežās bez paritātes koriģēšanas 2 gadu laika posmā. Papildus jau 4.1.2. punktā minētajām problēmām pārāk steidzīgās valstis riskē pievienoties minētajai sistēmai ar pārāk augstu vai pārāk zemu novērtētu valūtu. Valūtas pārāk augsts novērtējums, kas samazinātu attiecīgo valstu konkurētspēju pasaules tirgos, vai pārāk zems novērtējums, kurš radītu inflācijas spiedienu, varētu vājināt tautsaimniecības dinamismu un izaugsmes potenciālu. Vienā vai otrā gadījumā tas radītu spiedienu uz algām, kas savukārt palielinātu uzņēmumu pārvietošanas problēmu un negatīvi iespaidotu iekšējo pieprasījumu, kurš vairumā gadījumu ir izaugsmes virzītājspēks šajās valstīs. Ievērojot piesardzību, ir nepieciešams noteikt paritāti pieejai valūtas maiņas mehānismam ERM 2. Dalībvalstīm eiro zonā katrā gadījumā tomēr būs jāpievērš uzmanība savai konkurētspējai, pat ja iestāšanās brīdī valūtas maiņas kurss ir pareizajā līmenī.

4.1.6 Līdz ar ES paplašināšanu dalībvalstis ārpus eiro zonas pagaidām ir nelielā vairākumā, lai gan, vērtējot pēc IKP, eiro zonā ietilpst ES lielākā daļa. Jaunajām dalībvalstīm pievienojoties eiro zonai turpmākajos gados, uzlabosies priekšnoteikumi *euro* starptautiskās pozīcijas stiprināšanai.

#### 4.2 Stabilitātes un izaugsmes pakts

4.2.1 Attiecībā uz valsts finanšu noturīgumu stāvoklis ir pietiekami labs lielākajā daļā jauno dalībvalstu. Tikai dažās no tām kopējais valsts parāds pārsniedz 60 % no IKP. Jāatzīst, ka pastāv risks, ka parāda apjoms dažās no minētajām valstīm palielināsies budžeta deficīta dēļ, tomēr jāatceras, ka ārējā parāda apjoms jaunajās dalībvalstīs salīdzinājumā ar tā apjomu ES-15 dalībvalstīs nebūt nav draudīgs. Bez tam visas dalībvalstis vairākkārt ir deklarējušas savas saistības attiecībā uz Lisabonas mērķu sasniegšanu un stabilas budžeta politikas izveidi.

4.2.2 Stabilitātes un izaugsmes pakts ir daudz kritizēts ilgu laiku. Komiteja ir sniegusi vairākus atzinumus par minēto pakts (?). Neraugoties uz trūkumiem, liekas, ka tas tomēr ir ietekmējis budžeta disciplīnas ieviešanu. Šajā sakarā ir palīdzējusi arī efektīvāka uzraudzība un pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras pārredzamība. Jaunajām dalībvalstīm, lai izstrādātu vidēja termiņa ekonomisko politiku, skaidri jāapzinās Stabilitātes un izaugsmes pakta turpmākā forma.

4.2.3 Dalībvalstu budžeta atskaišu un prognožu nepilnības un neprecizitāte ir radījusi uzraudzības problēmas. Komisija un dažādas komitejas ir iesaistītas kopēju kritēriju izstrādāšanā attiecībā uz daudzpusējas uzraudzības piemērošanu un politikas saskaņošanu. Metodes un procedūras tomēr nevar labi saskaņot, ja statistikas dati nav pilnībā ticami. Gan dažās jaunajās dalībvalstīs, kā arī dažās ES-15 valstīs, neraugoties uz pēdējos gados panākto progresu, joprojām ir jāveic daudz uzlabojumu saistībā ar statistikas apkopošanu.

4.2.4 Pastāv plaši izplatīts uzskats, ka ir jāgroza uz Māstrihtas Līgumu pamatotā Stabilitātes un izaugsmes pakta interpretācija. Daudzi noteikumi un procedūras, ko pašreiz piemēro 25 dalībvalstīs, ir jāatslābina un jāpadara elastīgākas. Darbs ar Komisijas un dalībvalstu programmām un atzinumiem ir kļuvis ļoti formāls, bet tajā aizvien nozīmīgāka kļūst dalībvalstu savstarpēja neformāla koordinēšana. Uzticību vienotajai valūtai tomēr nedrīkst kompromitēt.

4.2.5 Ekonomikas politikas vadība un valsts finanšu stabilitātes uzturēšana jaunajās dalībvalstīs nebūs viegli paveicama. Saistības netiek pildītas pilnībā, jo īpaši, ja valstīs nav atbilstošas politiskās stabilitātes. Kaut arī jaunās dalībvalstīs ir veikušas fundamentālas reformas, kas vajadzīgas tirgus ekonomikas radīšanai, dažas no tām sastopas ar grūtu izvēli, jo nepieciešamās strukturālās reformas parasti ir saistītas ar valsts izdevumu pieaugumu. Valsts izdevumu sadalījums jaunajām dalībvalstīm varētu būt vēl grūtāk risināms jautājums nekā ES-15 valstīs.

4.2.6 Dažas reformas ir nepieciešamas, lai nodrošinātu Stabilitātes pakta ilgtermiņa efektivitāti. Reformu rezultātā visām dalībvalstīm jāuzņemas saistības par kopējo mērķu sasniegšanu, neietekmējot negatīvi uzticamību to saistībām attiecībā uz valsts finanšu stabilitāti, budžeta disciplīnu, ilgtspējību un ekonomiskās politikas koordinēšanu.

(?) Skat. pēdējo atzinumu par šo tēmu: *Finanšu politika un ieguldījumu veidi*, EESK atzinums – OV C 110/19 no 30.4.2004, 111.-115. lpp.

#### 4.3 Saimnieciskās labklājības un nodarbinātības atšķirības <sup>(3)</sup>

4.3.1 Līdz ar paplašināšanu ES IKP pieauga tikai par 5 %, rēķinot tirgus cenās, un tikai par 10 %, pielīdzinot pirktspējas paritāti, lai gan ES kopējais iedzīvotāju skaits ir pieaudzis gandrīz par 20 %. Jaunajām dalībvalstīm kopīgs ir tas, ka tās ir nabadzīgākas nekā vidēji ES-15 valstis. IKP uz vienu iedzīvotāju (pielāgojot pirktspējai) jaunajās dalībvalstīs ir tikai puse no ES-15 valstu attiecīgā IKP. Tāpat kā ES-15, arī jaunajās dalībvalstīs ir ievērojamas atšķirības: Kipra, Slovēnija un Malta ir bagātākās valstis, bet Polija un Baltijas valstis (Igaunija, Latvija un Lietuva) ir nabadzīgākās. IKP uz vienu iedzīvotāju, izsakot to pirktspējas līmenī, Slovēnijā un Kiprā ir vienādā līmenī ar Grieķiju, un Maltā un Čehijas Republikā atbilst Portugāles līmenim.

4.3.2 Saskaņā ar "Eurostat" datiem 13 % no jauno dalībvalstu iedzīvotājiem dzīvo zem relatīvā nabadzības sliekšņa. Tas ir pielīdzināms 15 % ES-15 valstīs. Nabadzības sliekšni nosaka kā personīgā vai saimniecības izmantojamā ienākuma attiecību pret valsts vidējo ienākumu. Nabadzības sliekšnis ir 60 % no valsts vidējiem ienākumiem. Minēto procentuālo lielumu mazā atšķirība nedrīkst būt maldinoša attiecībā uz sociālo problēmu apjomu, jo, kā iepriekš minēts, IKP uz vienu cilvēku, izsakot to pirktspējā, jaunajās dalībvalstīs ir uz pusi mazāks nekā vecajās dalībvalstīs.

4.3.3 Ienākumu sadalījums jaunajās dalībvalstīs tikpat kā nemaz neatšķiras no ES-15 valstu modeļa. Čehijas Republikā, Ungārijā un Slovēnijā ir vismazākā ienākumu atšķirība, tāpat kā tas ir ziemeļvalstīs. Nabadzības sliekšnis visaugstākais ir Igaunijā, Lietuvā un Latvijā, kur ienākumu sadalījuma modelis galvenokārt atbilst lielākām ienākumu atšķirībām, kas ir tipiskas Īrijai un Apvienotajai Karalistei. Visaugstākie nabadzības sliekšņi ES-15 valstīs ir Īrijā un Vidusjūras reģiona dienvidu valstīs. Starpvalstu salīdzināšanas trūkums ir tāds, ka netiek ņemtas vērā valstu reģionālās atšķirības, kas var būt ievērojamas.

4.3.4 Nodarbinātības līmenis jaunajās dalībvalstīs vidēji ir tikai 56 % salīdzinājumā ar 64 % ES-15 valstīs. Izšķiroša nozīme ir jautājumam, vai jaunās dalībvalstis spēs vienlaikus paaugstināt savu produktivitāti un nodarbinātības līmeni. Lielākā daļa jauno dalībvalstu piešķir prioritāti produktivitātes pieaugumam, kas paaugstina to konkurētspēju un līdz ar to arī visas ES konkurētspēju. Īstermiņā komiteja atbalsta šādu pieeju. Lisabonas stratēģija sniedz atbildi, kas joprojām ir aktuāla, kaut arī to varētu pilnveidot.

4.3.5 Ekonomikas politikas vispārējo pamatnostādņu precizējumā (2004. gada 7. aprīlī) Komisija atzīmē, ka īpaša

uzmanība jāpievērš jauniešu un gados vecāku darba ņēmēju zemajam nodarbinātības līmenim. Bez tam jāveic turpmāki pasākumi, lai paaugstinātu darba ņēmēju sociālās aizsardzības līmeni un kvalifikāciju. Komiteja uzskata, ka minētie jautājumi ir svarīgi. Tie ir nozīmīgi mērķi arī ES-15 valstīs.

4.3.6 Jaunajās dalībvalstīs vērojamas lielas atšķirības saistībā ar sieviešu un gados vecāku darba ņēmēju nodarbinātību. Čehijā, Igaunijā, Kiprā, Latvijā, Lietuvā un Slovēnijā sieviešu nodarbinātības līmenis ir augstāks nekā vidējais līmenis ES-15 valstīs, Polijā un jo īpaši Maltā tas ir ievērojami zemāks. Gados vecāku darba ņēmēju nodarbinātības līmenis Čehijā, Igaunijā, Kiprā, Latvijā un Lietuvā ir augstāks nekā vidējais līmenis ES-15 valstīs, citās no jaunajām dalībvalstīm tas turpretī ir ievērojami zemāks. Visās jaunajās dalībvalstīs, izņemot Igauniju un Ungāriju, sieviešu bezdarba līmenis 2003. gadā bija nedaudz augstāks par vīriešu bezdarba līmeni. Minētā atšķirība īpaši krasa bija Maltā un Čehijā.

4.3.7 Laika periodā no 2000. gada līdz 2003. gadam bezdarbs vairākās jaunajās dalībvalstīs samazinājās. Minētā tendence bija īpaši izteikta Baltijas valstīs, kur bezdarba līmenis pazeminājās apmēram par trim procentu punktiem. Slovēnijā un Ungārijā stāvoklis nodarbinātībā uzlabojās jau 1990.-to gadu vidū. Bezdarba un nodarbinātības rādītāji ir iekļauti pievienotajā statistikas pārskatā.

4.3.8 Iedzīvotāju vecuma struktūrai un sociālās aizsardzības sistēmas stāvoklim ir liela ietekme uz valsts ienākumu sadalījumu. Pastāv cieša saistība starp lielāku vecumu un zemiem ienākumiem jaunajās dalībvalstīs. Cilvēki, kas pārsnieguši 65 gadu vecumu, ir visvairāk pārstāvēti zemāko ienākumu grupā Kiprā, Čehijas Republikā, Slovēnijā, Slovēnijā un Lietuvā. Visaugstākais nabadzības risks ir daudz bērnu ģimenēs un ģimenes, kurās bērnus audzina tikai viens no vecākiem, kā arī 16 — 24 gadus veco iedzīvotāju vidū.

4.3.9 Vispārējais izglītības līmenis jaunajās dalībvalstīs ir augstāks nekā ES-15 valstīs. Apmēram 89 % no visiem 25 — 64 gadus vecajiem iedzīvotājiem ir ieguvuši vidējo izglītību, salīdzinot ar 65 % ES-15 valstīs, un augstākais procentuālais rādītājs ir Čehijas Republikā, Igaunijā un Slovēnijā. ES-15 valstīs tikai Vācijā, Apvienotajā Karalistē un Zviedrijā attiecīgais procentuālais rādītājs pārsniedz 80 %. Tieši augstais izglītības līmenis kopā ar izdevīgajām darbaspēka izmaksām piesaista investorus jaunajām dalībvalstīm.

<sup>(3)</sup> Tomēr EESK vērs uzmanību uz faktu, ka jautājumā par precīzāka dzīves līmeņa noteikšanu būtu vēlams atsaukties uz jēdzienu "ģimenes ienākumi". Statistiskie rādītāji diemžēl ir nepilnīgi. EESK izmanto izdevību, lai atkārtoti pieprasītu ES statistikas struktūras un EUROSTAT jautājumā kompetento valsts iestāžu sadarbības nostiprināšanu.

4.3.10 Ekonomiskā izaugsme vidēji ir augstāka jaunajās dalībvalstīs nekā ES-15 valstīs. Tas tomēr nenozīmē, ka ienākumu atšķirības automātiski tiks novērstas Eiropas integrācijas rezultātā. Pašreizējā tempā tas varētu aizņemt vairākus gadu desmitus. Saskaņā ar ļoti vispārīgiem aprēķiniem Kipra un Malta varētu būt pirmās, kas sasniegs ES-15 valstu vidējo dzīves standartu un minētais process varētu ilgt vismaz 20 gadu. Ir daudz faktoru, kas var palīdzēt ātrāk novērst ienākumu atšķirības; ES struktūrfondi ir viens no šādiem līdzekļiem. Ekonomiskās situācijas novērtējums attiecībā uz visām ES dalībvalstīm ir sniegts tabulās, kas pievienots šim atzinumam.

#### 4.4 Konkurētspēja un produktivitāte

4.4.1 Darbaspēka kopējās izmaksas jaunajās dalībvalstīs vidēji ir ievērojami zemākas nekā ES-15 valstīs. Turklāt darba tirgus jaunajās dalībvalstīs tiek uzskatīts par ļoti elastīgu. Ņemot vērā iepriekš minēto, daudzas ražošanas operācijas un, zināmā mērā, pakalpojumu operācijas ir pārvietotas uz jaunajām dalībvalstīm. Bieži tomēr tiek aizmirsts, ka vidējais produktivitātes līmenis minētajās valstīs arī ir ievērojami zemāks nekā ES-15 valstīs. Produktivitāte uz vienu nodarbināto (rēķinot pēc pirktspējas) 2003. gadā jaunajās dalībvalstīs bija tikai 54 % apmērā no attiecīgā rādītāja ES-15 valstīs.

4.4.1 Pagājušā gadsimta 90.-to gadu sākumā daudzas jaunās dalībvalstis ir pārmantojušas lielus valsts sektorus un to tiesību akti bieži vien ir pārāk sarežģīti, tomēr minētās valstis ir guvušas labus panākumus, veicot reformas valsts sektorā, un tagad to valsts izdevumi attiecībā uz IKP caurmērā ir salīdzināmi ar ES-15 valstu līmeni.

4.4.3 Produktivitātes un konkurētspējas uzlabošanai būs nepieciešami pasākumi izglītības, apmācību, pētniecības un darba organizācijas jomā. Bez tam saistībā ar mazāku uzņēmumu dibināšanu un to darbību ir jālikvidē birokrātiski šķēršļi un jāveicina uzņēmējdarbība. Konkurētspēja un produktivitāte uzlabojas arī tad, kad neefektīvas un peļņu nenesošas kompānijas pamet tirgu, jo šādā veidā atbrīvotie resursi tiek novadīti uz daudz produktīvākiem kanāliem. Minētā pārstrukturēšana tomēr prasa arī pārstrukturēšanas pasākumu ietekmēto personu pārkvalificēšanos (\*).

4.4.4 Jaunās dalībvalstis jau izmanto elastīgā tirgus priekšrocības. Kapitālu, tehnoloģijas un pat darbaspēku ir samērā viegli pārvietot no vienas valsts uz citu. Strukturālais elastīgums

(\* Uzņēmējdarbības konkurētspēja, EESK atzinums – OV C 120, 20.5.2005., kas pieņemts 2004. gada 27. oktobrī

salīdzinoši viegli nodrošina darba vietu pārvietošanu. Ilgtermiņā valstīm un reģioniem vajadzēs konkurēt arī attiecībā uz infrastruktūru, ieskaitot IKT un izpētes spēju. Ieguldījumi izpētē un attīstībā kā daļa no IKP vidēji sasniedz 2 % ES-15 valstīs, salīdzinot tikai ar apmēram 1 % jaunajās dalībvalstīs.

4.4.5 Pašreizējā ES-15 valstu produktivitātes līmeņa sasniegšana nebūs pietiekama jaunajās dalībvalstīs ilgākā laika posmā. Visās dalībvalstīs ir īpaša vajadzība izdarīt investīcijas zināšanās. ES produktivitātes izaugsmes palēnināšanos var izskaidrot ar zemu investīciju un tehnoloģiju izmantošanas līmeni. Daudz vairāk investīciju ir nepieciešamas IKT, izpētē un attīstībā, izglītībā un apmācībāsvisā ES. Jaunajām dalībvalstīm tā ir liela problēma, taču vienlaicīgi arī lieliska iespēja.

4.4.6 Konkurētspējas uzlabošanai bieži ir nepieciešamas strukturālas izmaiņas dažādās tautsaimniecības nozarēs. Jaunajās dalībvalstīs jo īpaši ir nepieciešami saimnieciskās konkurētspējas uzlabojumi, veicot strukturālas reformas lauksaimniecībā un smagajā rūpniecībā.

#### 4.5 Noturīga vides attīstība

4.5.1 EPVP stratēģijas pamatelements ir noturīgas attīstības veicināšana. Papildus ekonomiskajai un sociālajai stabilitātei jaunajām dalībvalstīm ir svarīgi nodrošināt noturīgu vides attīstību. Efektīva dabas resursu pārvaldība un augsta līmeņa vides kvalitātes uzturēšana ir svarīga un saimnieciski pamatota ilgāka laika posmā.

4.5.2 Jaunajām dalībvalstīm svarīgi ir uzlabot enerģijas izmantošanas efektivitāti. Lai gan, saskaņā ar Eurostat un Komisijas aprēķiniem, enerģijas intensitātes rādītājs (enerģijas patēriņš attiecībā uz IKP pēc pirktspējas) ES-15 valstīs laika periodā no 2000. līdz 2002. gadam bija 173, jaunajās dalībvalstīs tas bija 258. Jaunajās dalībvalstīs vēl joprojām ir nepieciešami uzlabojumi efektīvas enerģijas izmantošanas jomā, kas ir svarīgs noturīgas attīstības faktors.

4.5.3 Lai gan jaunajās dalībvalstīs ir panākts zināms progress, joprojām ir nepieciešamas lielas investīcijas, galvenokārt, lai uzlabotu enerģijas ražošanas un enerģijas izmantošanas efektivitāti transporta nozarē. Subsīdijas enerģijas izmantošanā ir jāsamazina, lai mazinātu viedei radīto kaitējumu. Komiteja atbalsta Komisijas ieteikumu samazināt subsīdijas, kam ir negatīva ietekme uz vidi un kuras kaitē noturīgai attīstībai.

4.5.4 2003. gadā tika paredzēts ieviest Direktīvu par elekt-rību no atjaunojamiem enerģijas avotiem. Paziņojumā par EPVP Komisija atzīmē, ka rezultāti attiecībā uz "zaļās elektrības" ražošanu vēl ne tuvu nav ievēribas cienīgi, izņemot Vāciju, Spāniju un Dāniju, kur ir panākti labi rezultāti vēja enerģijas izmantošanā.

4.5.5 Paies gadi, kamēr jaunās dalībvalstis sasniegs tādu pašu enerģijas ražošanas un izmantošanas efektivitātes līmeni kā ES-15 valstīs. Attiecībā uz problēmām, ko izraisa minētais mērķis, attiecīgās valstis tomēr nedrīkst samazināt pasākumus noturīgas attīstības nodrošināšanai. Daļai no šajā nolūkā veiktajiem pasākumiem jābūt vēršiem uz to, lai veicinātu sabiedrības izpratni par noturīgas attīstības nozīmi.

## 5. Secinājumi

5.1 Pēdējo gadu laikā ES-15 dalībvalstīm ir trūkusi izaugsmes dinamika, kas ir tik tipiska daudzām no jaunajām dalībvalstīm. Ekonomiskā izaugsme, iespējams, turpinās būt augstāka nekā jaunajās dalībvalstīs, vismaz vidējā termiņā. Izaugsmi var veicināt arī atbalsts no struktūrfondiem. Paplašināšanai ir arī pozitīva ietekme uz ES-15 valstu izaugsmi.

5.2 Nav pašsaprotami, ka dzīves līmeņa atšķirības starp ES-15 un jaunajām dalībvalstīm tiks ātri novērstas. Politiskā integrācija ne vienmēr nozīmē atšķirību samazināšanu ienākumu un dzīves līmeņa jomā. Vācijas apvienošanās ir uzskatāms piemērs tam, ka reģionālās ekonomiskās atšķirības izzūd lēni. Pat lielas naudas summas un iestāžu integrācija nav reāli ietekmējusi notikumu pozitīvu attīstību.

5.3 Paplašināšana turpinās veicināt tirdzniecību un investīcijas un pēc pārejas perioda — arī darbaspēka apriti starp jaunajām dalībvalstīm un ES-15. Tas padarīs ekonomisko vidi jaunajās dalībvalstīs daudz pārredzamāku, un uzņēmumiem būs vieglāk pieņemt saimnieciska rakstura lēmumus attiecībā uz investīcijām. Ievērojamas atšķirības saglabāsies starp valstīm arī jomās, uz kurām neattiecas ES likumi. Piemēram, ES kompetence nodokļu jautājumos pašreiz ir saistīta galvenokārt ar minimālo PVN likmi un noteiktiem principiem, kas reglamentē uzņēmējdarbības nodokļu sistēmu.

5.4 Pārejas perioda pasākumi galvenokārt attiecas uz darbaspēka brīvu pārvietošanos starp valstīm. Dažos gadījumos tie var ierobežot darbaspēka kustību pat septiņu gadu posmā. Daudzās ES-15 valstīs iedzīvotāji strauji noveco, un šīm valstīm ir nepieciešams jauns darbaspēks, neskatoties uz ievērojamo

strukturālā bezdarba apjomu. Pārejas periodi var gan aizkavēt nepieciešamās strukturālās reformas jaunajās dalībvalstīs, gan ierobežot ekonomisko izaugsmi ES-15, kā arī jaunajās dalībvalstīs.

5.5 Uzņēmējdarbības, kas apsver investēšanas iespējas vai jau ir investējušas jaunajās dalībvalstīs, ir sniegušas daudz pierādījumu tam, ka minētās valstis vairāk nekā ES-15 valstis cieš no pārejas posma ekonomikas problēmām, kuras nevar novērst tikai ar tiesību aktu starpniecību. Bieži šādas problēmas ir saistītas ar korupciju. Tomēr korupcija ir pazīstama arī ES-15 valstīs.

5.6 Tādas prakses likvidēšana, kas sabiedrībā iesakņojusies vairākus gadu desmitus, tomēr ir lēns process. Taču dalība ES ir pastiprinājusi prasību veikt uzlabojumus. Lai jaunajās dalībvalstīs esošo potenciālu izmantotu efektīvi, būs jāievēro stingra atbilstība ES kopējiem noteikumiem. Tas jo īpaši attiecas uz iekšējā tirgus noteikumiem, bet ir vienlīdz svarīgi, lai citi noteikumi, kas ietekmē konkurētspēju, kā tiesību akti vides jomā, tiktu ieviesti vienādi visās ES valstīs.

5.7 Jaunajās dalībvalstīs pastāv laba darbaspēka izmaksu un darbaspēka izglītības līmeņa attiecība. Vēl viens no faktoriem, kas ietekmē ieguldījumus uzņēmējdarbībā jaunajās dalībvalstīs, ir nodokļu politika. Uzņēmuma darbības raksturs precīzi nosaka, kādi faktori ir izšķirošie investīcijām.

5.8 Cenšanās arvien vairāk samazināt nodokļu likmes tomēr saistīta ar zināmu risku. Iespējams, ka valstij pietrūks līdzekļu investīcijām infrastruktūrā un sociālajā sistēmā, bez kurām tā nespēs panākt attīstītākās valstis. Tādējādi pastāv arī risks, ka salīdzinoši nomobilajai darba jomai tiek uzlikta lielāka nodokļu nasta, kam varētu būt negatīva ietekme uz situāciju nodarbinātības jomā.

5.9 Tiešo investīciju vai uzņēmuma visu operāciju pārvietošana uz jaunajām dalībvalstīm ir vieglāka uzņēmumiem, kam jau ir plaša uzņēmējdarbība attiecīgajās valstīs vai kuru konkurētspēja galvenokārt balstās uz zemām darbaspēka izmaksām salīdzinājumā ar darbaspēka izglītības līmeni. Minētā priekšrocība jaunajās dalībvalstīs arī turpmāk piesaistīs citu valstu, ieskaitot ES-15 valstis, produktīvu darbību. Bez tam ES-15 valstu uzņēmumu darījumu un ražošanas darbība jaunajās dalībvalstīs daudzos gadījumos stimulē arī saimniecisko darbību ES-15 valstīs. Par to liecina, piemēram, arī ES-15 valstu un jauno dalībvalstu pieaugošais nozaru iekšējās tirdzniecības apjoms.



5.10 Jauno dalībvalstu un ES-15 valstu ekonomiskās konverģences jomā ir panākts salīdzinoši labs progress, un tendences rāda, ka tas turpināsies, lai gan vēl joprojām ir neskaidrības attiecībā uz nākotni. Saskaņā ar visticamāko scenāriju jauno dalībvalstu relatīvā priekšrocība attiecībā pret ES-15 valstīm algu un cenu jomā samazināsies, taču tam būs nepieciešams laiks zemā sākotnējā līmeņa dēļ.

5.11 Demogrāfiskās tendences ir viena no lielākajām ES problēmām, jo izstāšanās no darba tirgus ievērojami pieaugs. Tādēļ aktīvi un daudzpusīgi jāveicina gados vecāku darba ņēmēju palikšana darba tirgū. Lai ilglaicīgi nodrošinātu konkurētspēju, īpaši svarīgi ir veicināt dzimstību un mobilizēt visus Savienības darba resursus. Tas ir paveicams tikai tad, ja nodrošina vīriešu un sieviešu līdztiesību un ģimenes dzīves saskaņošanu ar darbu. Bez tam visām dalībvalstīm jāveic pasākumi sociālās atstumtības un nabadzības samazināšanai, kas uzlabotu arī sociālo kohēziju.

5.12 Dažās no jaunajām dalībvalstīm sociālo partneru organizācija ir diezgan vāja un sadrumstalota. Pastāv lielas atšķirības starp organizācijām attiecībā uz to pārstāvību. Kā kopēju iezīmi lielākajā daļā šādu organizāciju var minēt atbilstošu ekono-

misko resursu trūkumu. Tas pats attiecas uz NVO. Tām būs jāattīsta sava darbība tā, lai varētu risināt dažādu pušu veiksmīgu dialogu un lai tās visas vienlaicīgi varētu palīdzēt radīt labvēlīgus apstākļus ekonomiskajai izaugsmei. Sabiedriska apspriešana ir nepieciešama stipras un solidāras Eiropas integrācijas nodrošināšanai.

5.13 Bez tam Komisijai rūpīgi jāpārbauda starptautiskās neskaidrības, kas apdraud ekonomisko izaugsmi un ES konkurētspēju, kā, piemēram, ASV naftas cenu pieauguma, strukturālā budžeta un tekošā konta deficīta ietekme.

5.14 Visām dalībvalstīm jāturpina darbs pie iekšējā tirgus izveides, daudz efektīvākas Lisabonas reformu īstenošanas un uzlabotas ekonomiskās pārvaldības. Bez minētajām reformām pastāv ekonomiskās lejupslīdes un labklājības samazināšanās risks visā ES.

5.15 Lai gan lielākoties šajā atzinumā pausta jaunās dalībvalstis un ES-15 valstis ir uzskatītas par vienotu veselumu, to var darīt tikai ļoti vispārējā līmenī. Katrai valstij ir savas specifiskās problēmas un vajadzības.

Briselē, 2005. gada 10. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas  
priekšsēdētāja  
Anne-Marie SIGMUND